

Liluratura ♦ Argitaletxetako zuzentzaileak hizkuntzaz eta estiloaz arduratzen dira. ♦

Irakurlearen hitza: Jorge Luis Borges *Ipuin hautatuak*. ♦ Pako Aristiren *zazpi liburu eta aipu bat*

Urbano Tavares

• |DAZLE PORTUGALDARRA •

■ ■ ■ Portugaleko hegoaldean kokatzen den Alentejo eskualdean jaioetako idazle honek 38 urteko ibilbide literarioa egin du. ■ ■ ■ Faxismoaren aurka aritu beharrak eraman zuen Tavares idazten hastera. ■ ■ ■ Aurki bi liburu kaleratuko ditu Euskal Herrian gaztelerara itzulita.

«Botere ekonomikoa alde guztietan dago, baita literaturan ere»

■ Zer esanahi dauka Alentejok zure bizitzan?

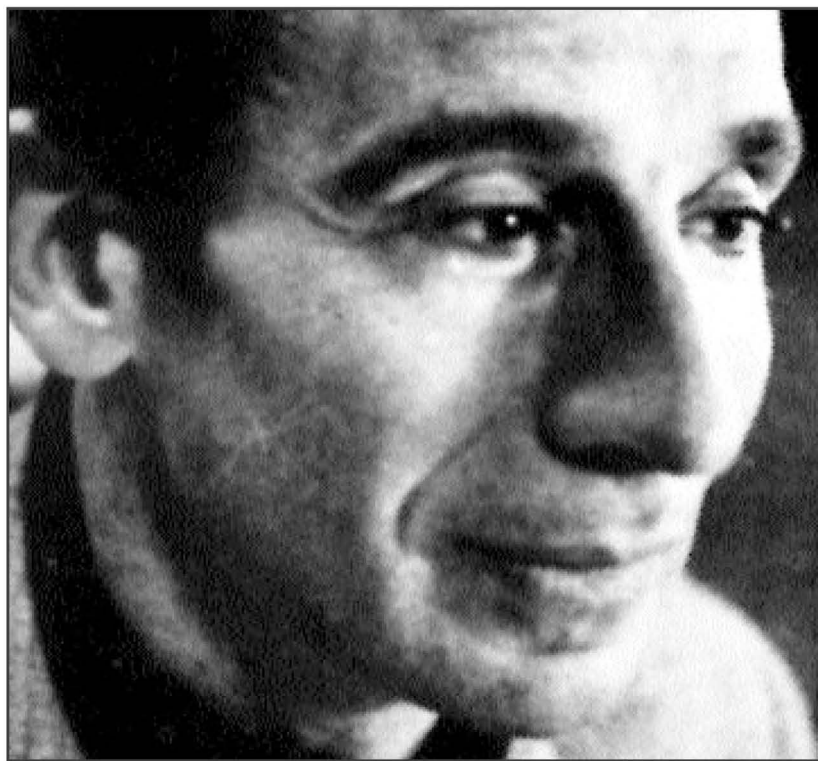
Zoriona, ilargia eta erreka. Nere gurasoek zeukaten etxe batetan bizi nintzen, animaliz inguratua, landareak dastatuz. Hala ere, era berean, nekazariak bizi zuten miseria sakonki ezagutu nuen eta horrek eragin handia izan du nigan.

■ Nondik dator idaztearen beharra?

Lisboako unibertsitatean aritu nintzen filosofia ikasten, baina ordurako kazetari bezala nenbilen lanean. Sei urtez aritu nintzen Frantziako unibertsitateetan irakasle gisa, hala ere Portugalera itzultzeko desioa izan eta nik ikasitako zentruan lanean hasteko gonbidapena onartu nuen. Garai hartan Delgado jeneralaren kanpaina izan zen, nik bertan parte hartu eta ondorioz Portugalen irakastea debekatu zidaten; horrek esan nahi du kazetari bezala jarraitu nuela, baina interresgarriagoa iruditu zitzaidan bizitzaren berri ematea, faxismoaren aurkako salaketa egitearen beharra nuen, beraz lehen lanak idazten eta argitaratzen hasi nintzen.

■ Nola jokatu zuen diktadurak zure idatziekin?

Espero zitekeen bezala, hainbat liburu zentsuratu. Hiru, hain zuzen, ezin izan nituen salmentan ipini. Orduko gobernua ene aurka zegoen, Akzio Monar-

ARTXIBOKOA

kikoaren Batzordeko partaide nintzen eta 1963 eta 1968an atxilotu egin ninduten. Talde armatu bat zegoen baita ere,

Iraultza

«Handitasun handiko ekintza iruditu zitzaidan, izan ere iraultzaileek aurkako bandoa erretiratzea lortu izan ez balute ez genuke inolaz ere irabaziko.»

rua lortu zuten, eskola hondatua geratu zen, mutikoa, aldiz, hilda zegoen.

Nik talde armatua izandako aurrekariarekin bat egin nuen, gauza gutxi egiten genuen, izkutuko bilerak, Portugaletik ihes egin behar zutenentzat agiriak lortu ... Diktadura oso gogor aritu zen gure aurka.

■ 25 urte igaro diren hone-tan, zer oroitzapen dakarkizu krabelinen iraultzak?

Egun guztia kazetari lana egiten ibili nintzen; momentu esanguratsuenetan egoteko aukera izan nuen, ofizialen arteko eztabaidak ... Handitasun handiko ekintza iruditu zitzaidan, izan ere iraultzaileek aurkako bandoa erretiratzea lortu izan ez balute ez genuke inolaz ere irabaziko. Gu baino indartsuagoak ziren. Hanka sartze sinple bat eta hura ikaragarria izan zitekeen.

■ Portugalen Salazarrek bultzaturiko diktadura Euskal Herriak Francoren eskutik bizitako egoerarekin parekatu al daiteke?

Berdina da. Batak bestearen laguntza zeukan. Faxismoa bide beretik erama izan zen hipokresiaz blaituriko esparru batean, moralitate faltsua zuen zapi batez estalia. Hala ere, azken ger-taeretara itzuliaz, lotsagarria iruditzen zait Euskal Herriarekin egiten ari direna. PPren port-era umekeria hutsa da, errepresio gogorra burutzen ari da.

Badaki zein erataro egin dezakeen min, Herri Batasunako mahaikideen atxiloteta horren adierazle da. Ni epaiketari egon nintzen eta lotsa sentitu nuen sententziarekin.

■ Gaur egun idazteak behar bat izaten jarraitzen du?

Dudarik gabe. Ohituegia nago bapatean guztiarekin amaitzeko. Orain nolabaiteko askatasunarekin bizi gara, baina miseria ez da amaitu Portugalen. Europako konstituzio demokratikoena daukagu, iraultza konstituzio oso aurreratu batekin egin zelako. Errealitatea beste bat da; enpresa edo lantegietan jendea beldur da, lana galtzearen mehatxuaren beldur. Botere ekonomikoa bide guztietan dago, baita prentsa edo literaturan eta horrek ixilik mantentzen ditu.

Helburuak

«Ardura estetiko asko dituen idazlea naiz, eta helburu nagusi bezala gizakiaren sendotzea daukat, barnean daukanarekin hasiz»

■ Zein da zure lanaren gai nagusia?

Ardura estetiko asko dituen idazlea naiz, eta helburu nagusi bezala gizakiaren sendotzea daukat, barnean daukanarekin hasiz. Zati desberdinak izan ditu ene jarduerak, erresistentziaren literatura deritzona, faxismoaren aurkako jokaera barnerratzaren zen, eta apirilak 25 ondoren iraultzaren poztasuna bezala defini daitekeena; hala ere, hasiera oinarrietara itzuli naiz beti, guztiz subjektiboa dena, maitasuna, heriotza eta, dudarik gabe, erotismoa. Emakumeak gizonak baino eginbehar nagusiagoa dauka, mundua ez litzateke ezer bera gabe.

Orain, Txalapartan *Bas-tandos do sol* liburuaren itzulpen berri bat aterako da, eta ekainean Irunen *Tiempo de cenizas* kaleratu behar dute; lan bikaina burutu dute iraultzaileek.

■ Literaturario dagokionean zein iturritatik edan duzu?

Frantziar literaturari oso lotua nago. Portuges idazleentzat eragin nabarmena izan du Lorca; ni Andaluzia eta Estremaduratik oso gertu bizi izan naiz eta horrek eragina izan du, ene laguntzaile trinkoena bilakatu da. Euskal Herriko idazle asko ez ditut ezagutzen baina Sarri-nandia oso gustokoa dut.

■ Zein da kulturaren egoera Portugalen?

Momentu honetan saiakerari handi bat dago, intelektualen harreta eskuratzea lortzen ari dira; baina tamalez, kulturako lehendakariak kalitate handiko politika jorratzen badu ere, guztiz elitista da. Betikoak, betiko lekuan, beti.

Araiz Padron

LISBOA